

Prenten ‘Dorp Zeijst’ van Jan de Beijer

Door JanHein Heimel

Wie in 2011 de tentoonstelling ‘Zeist op de kaart’ heeft bezocht trof bij binnenkomst in het voorportaal van de tentoonstelling een ruim drie meter hoge vergroting aan van een ingekleurde prent van ‘oud-Zeist’.

Naar aanleiding van een verzoek van een bezoeker van de tentoonstelling geef ik hierbij wat meer informatie over deze afbeelding uit de collectie van het Zeister Historisch Genootschap.

Het is een prent gemaakt van een tekening van **Jan de Beijer** (1703-1780). Dit was een in Zwitserland geboren tekenaar die bekend geworden is door de honderden topografische tekeningen die hij gemaakt heeft. In Zeist heeft hij in 1745 tekeningen gemaakt van zowel de voor- als de achterzijde van het *Huis te Zeist* (het Slot) maar ook van de *Ridder-Hofstad Kersbergen*, de

Overblijfsels van de Ridder-Hofstad Blickenburg en het *Dorp Zeijst*. In de periode 1747-1749 maakte hij opnieuw twee tekeningen van het *Dorp Zeijst*. De drie tekeningen van het dorp Zeist zijn allen op de zelfde plek gesitueerd: de kruising van de 1^e Dorpsstraat met de Waterigeweg, gezien in de richting van de kerk. Van de originele tekeningen is de oudste in het bezit van Het Utrechts Archief en de andere twee zijn in het bezit van het Koninklijk Huisarchief. Van alle drie de teke-

ningen zijn kopergravures gemaakt die in grote mate gelijken op de tekeningen.

1. Van deze gravure, in onze collectie aanwezig als prentbriefkaart en als afbeelding in diverse Kraalgidsen, is, voor zover bekend, de graveur onbekend. Ook is (nog) niet bekend of deze prent in 18e- of 19e-eeuwse boeken is gebruikt.

In tegenstelling tot de twee latere afbeeldingen zijn hier geen mensen en dieren te zien.

1.

2. Willem Writs (1732?-1786) maakte deze kopergravure (16x11 cm) omstreeks 1765. Er zijn twee uitvoeringen bekend; op één ervan is in de rechter onderhoek zijn naam afgedrukt. Op de andere versie niet. Het Zeister Historisch Genootschap bezit van beide prenten een exemplaar en bovendien van de prent zonder naam ook een ingekleurde versie (zie de voorkant van dit nummer van Seijst). Het is deze prent die, uitvergroet, bij de tentoonstelling gebruikt werd.

De gravure van Writs is in twee boeken gebruikt: *Eemlandsch Tempel of Clio op Puntenburgh* (1803) en *Gezigten van voornaame Hollandse Dorpen* (± 1775).

3. Hendrik Spilman (1721-1784) was bekend als graveur maar tekende ook zelf. Veel van de door de Beijer gemaakte tekeningen zijn door hem gegraveerd; zo ook de hierbij afgebeelde tekening die gepubliceerd werd in "Nederlandsche Tafereelen deel 8"(1792). In deze se-

rie werden honderden topografische prenten uit het hele land per provincie afgedrukt (vrijwel allemaal op het formaat 10x7,5 cm). Ook deze Zeister prenten zijn in de collectie van het Zeister Historisch Genootschap te vinden. In 1750 werd Spilman lid van de Broedergemeente in Haarlem. In de zestiger jaren van de 18e eeuw maakte hij zelf tekeningen in Zeist, nu van 'de vergaderplaats van der Broeder Gemeente te Zeyst, van Binnen en van Buyten' en van Slot Zeist.

2.

3.